

bronzkori telepet azonosítottak. A lelőhelytől É-i irányban, 50 m-re a 24-es sz. főtűt és K-i irányban, kb. 70 m-re a Szóláti-patak található. A Dobó István Vármúzeum 2013. júliustól régészeti megfigyelést végzett. A 15+008–15+120 szakasz humuszolt részein cölöplyukak, gödrök, és egy sír feltárását regisztrálták. A területen a talajrétegek a következők: 80–135 cm humuszosodott, porózus szerkezetű fekete-sötétbarna színű felső talajréteg, alatta kavicsos, sárgásbarna színű réti öntéstalaj található. 2013. október 28.–november 8. között, a 0139/3 hrsz.-ú ingatlanon került sor a régészeti feltárás elvégzésére. A 2,5 m szélességű és 125 m hosszúságú gázszállító vezeték nyomvonalában a humuszolt és a feltárt terület 316,086 m² nagyságú volt.

Összesen 9 objektumot tártunk fel. Több gödör, egy paticsomladék és egy szarmata sír került elő. A leletanyagban elsősorban késő bronzkori kerámiák voltak.

A sír a jelenkori felszíntől számított 1,70 m mélyen volt. A lehumuszolt sírgödör tetején egy lánDSAhegyet találtunk. Az elhunyt nőt D–É-i tájolással, több melléklettel temették el. A halottat valamilyen szerves anyagba (pl. szövet, bőr) csavarták, erre utalhat valószínűleg a csontváz alatt és felett található vékony feketés réteg. A halottnak háromfibulás viselete volt (kettő a vállon, a harmadik pedig a mellkasnál), mindegyik fibula ezüstből készült. A tárgyak elhelyezkedése arra utal, hogy *peplos* jellegű ruházatot használhatott. A koponyán és a környékén apró gyöngyök kerültek elő. A láb környékén egy Marcus Aurelius által veretett érem volt. A 2. századi ezüstdénár sírba helyezése megfigyelhető ebben az időszakban. Egy orsógomb és egy kovadarab szintén a sír mellékleteihez tartozott. A fiatal nőt 20 és 26 éves kora között temethették el. A tárgyi leletanyag alapján megállapítható, hogy az Észak-Alföldön a 4. század végén–5. század elején található népcsoporthoz tartozott az eltemetett személy, amelyet a kutatás összefoglalóan Tiszadob-csoportnak nevez. A sírt a 4. század utolsó harmadára, főként a 370–380-as évekre keltezhetjük.

Munkatársak: Bilicz Enikő, Bíró László és Rác Kristóf technikusok.

GUTAY MÓNKA – TÓTH ZOLTÁN

59. Egerbocs határa (Heves megye) R, B, V, LT, Sza

A település határában, régészeti szakfelügyelet során, az alábbi két lelőhelyen történt kutatás. A régészeti szakfelügyelet során, a felső 20–30 cm eltávolításakor, a területen őskori telepet azonosítottak. A kijelölt lelőhely nyomvonalba eső részén a felszín nyesése után néhány bizonytalan körvonalú halvány foltot dokumentáltunk, majd megkezdtük ezek kibontását. A bontás során tudtuk csak megállapítani, hogy a sötétebb színű elszíneződések többsége nem régészeti objektumokat jelöl, hanem másodlagos pozícióban lévő, leletekkel teli, vélhetően a domboldaltól lecsúszott kultúrrétegeket, amelyek több régészeti korszak leletanyagát is tartalmazzák. Valójában a felső humuszosodó, de alapvetően sárgás réteg alatt egy egységesen települt 20–60 cm vastag szürkés-sárgás réteg húzódott, amelyben szórványosan, különböző korú leletek fordultak elő, így a felsőbb rétegből lefelé haladva, a feltételezett objektumok széleit rendre nem is találtuk meg. Ez alatt az egységes és a kutatási terület egészén elterülő szürkés-sárgás réteg alatt eleinte az altalajnak vélt sárgás réteg húzódott, ez alatt azonban még egy sötét, fekete réteg volt, amelyről kiderült, hogy ez az eredeti humuszréteg. Ez alatt a humuszréteg alatt került elő az igazi altalaj. A rétegvizonyok megértése után sikerült rekonstruálni az itteni történéseket. Eszerint,

a korábbi vezetéképítés során az itt emelkedő domb aljában elterülő, lapályos területet jelentősen megbolygatták és feltöltötték. A domb alján a természetes erózió következtében változó vastagságú, 40–50 cm-től a 2–3 m-es vastagságot is elérő humuszra a korábbi vezeték kiásásakor változó vastagságú sárgás réteget töltöttek, majd erre egy 20–60 cm vastag, szürke réteg került. (Amíg a sárga réteg a korábbi vezetéképítés során kiásott sárga altalajt jelentheti, addig a szürkés réteg a kiásott és szétterített humuszra utal.) Erre települt a legfelső sárgás, recens, a tetején már humuszosodó réteg, amely szintén tartalmazott a dombról lemosódó eróziós talajt is. Ez a legelső réteg valószínűleg tereprendezés hatására képződhetett.

Kiderült, hogy valódi régészeti objektumok valójában csak a fekete humuszosodott rétegtől lefelé figyelhetők meg, azonban a fekete humusz vastagsága helyenként jóval meghaladta a vezetékfektetés mélységét, ráadásul 2–2,5 m mélységben jelentős talajvíz is jelentkezett, ezért csak azokon a helyeken tudtuk letermelni a humuszt, ahol ezt a talajviszonyok lehetővé tették. Ezt követően munkagép segítségével újabb humuszolást kellett végeztetni és emellett több olyan szondát is nyitottunk a nyomvonalra merőleges irányban, amelyek a lelőhely teljes rétegsorának tisztázására irányultak. A tényleges humusz eltávolítására csak kisebb szakaszon került sor, és ezeken a szakaszokon összesen két helyszínen sikerült valós régészeti jelenségek nyomait feltárunk.

A területen viszonylag sok leletet gyűjtöttünk, jóllehet, nagy részük nem köthető régészeti objektumokhoz. A kevert, vagy erodált rétegekből származó leletanyagok között, az állatcsontok mellett megtalálhatók a rézkori, bronzkori, valamint vaskori kerámiák is.

Butaj-völgy I. (KÖH 84821): A lelőhely Egerbocs községtől kb. 1,5 km-re Ny-ra, Hevesaranyos községtől pedig kb. 2,5 km-re É-ra található, a Butaj-völgy nevű dűlő területén, a Bocsi-patak völgyében, a patak medrétől 100 m-re K-re húzódó mezős terület enyhe K–Ny-i lejtőjén.

Az ásatás kezdetén még 10 objektumot dokumentáltunk, de ezek környezetében végül is csupán 2 objektumot tekinthetünk ténylegesen régészeti jelenségnek. Mindkettő kemence volt, az egyiket vaskorra, a másikat pedig szarmata korra keltezhetjük.

Butaj-völgy II. (KÖH 84819): Egerbocs községtől kb. 1,5 km-re Ny-ra, Hevesaranyos községtől pedig kb. 2,5 km-re, É-ra található a lelőhely, a Butaj-völgy nevű dűlő területén, a Bocsi-patak völgyében, a patak medrétől 100 m-re, K-re húzódó mezős terület enyhe K–Ny-i lejtőjén.

Az ásatás kezdetén még 18 régészeti objektumot dokumentáltunk, de ezek környezetében végül is csupán 12 objektumot tekinthetünk ténylegesen régészeti jelenségnek, ezek gödrök, valamint tűzhelyek voltak, amelyek leletanyag alapján a vaskorra, a La Tène időszakra keltezhetők.

DOMBORÓCZKI LÁSZLÓ – TÓTH ZOLTÁN

60. Eggerszalók határa (Heves megye) B, Sza, A, Kö, Kk, I

Megalévő régészeti feltárásokat végeztünk a település határában, az Eger–Fedémes DN300 PN64 gázvezeték által érintett alábbi két lelőhelyen. A kutatott terület az Egri–Bükkalja kistájhoz tartozik, amely egy 126 és 480 m közötti tszf.-i magasságú, enyhén D–DK-nek lejtő hegységelőteri domság. A Bükk előtere közel É–D-i futású völgyekkel erősen felszabdalt, völgyközi hátakra tagolt.

Hideg-völgy (KÖH 84829): A lelőhely egy K–DK-i kitettséű, ún. hegységelőtéri lejtőn található, a Laskó-patak völgyében, annak jobb oldalán. A terület DK felé lejt, a tengerszint feletti magasság 168 és 175 m tszf. között van. A talaj csernozjom barna erdőtalaj. A terület magánkézben van, jelenleg rét, legelő, így a lelőhely pontos kiterjedését nem lehetett megállapítani. A feltárt területen előkerült régészeti jelenségek alapján feltételezhető, hogy az egykori települések követték a patak völgyét, kiterjedésüket pedig a terület Ny-i szélén levő meredek lejtőjű dombhat jelenthette. A területen a humusz vastagsága a patak völgy felé növekedett.

A lelőhelyen 2013. október 28. és november 21. között, a 0287/8, 0287/6 hrsz.-ú földrészleteken, a gázvezeték nyomvonalában a 19+005 és 19+392 km szelvény közötti szakaszán, átlag 3–3,5 m szélességben, 290 m hosszan figyeltünk meg jelenségeket. Az átnézett terület nagysága: 1120 m². Összesen 94 régészeti jelenség került elő, a leletek alapján 3 időszakban telepedtek meg itt különböző népcsoportok.

Az anyag elsődleges átnézése alapján az első megtelepedés a késő bronzkor időszakában történt (pilinyi kultúra). A *bronzkori telep* a terület teljes egészén végighúzódott. Két földbe mélyített építményt, több gödröt, egy kutat, illetve összefüggés nélküli cölöphelyeket tártunk fel. A kutatott terület középső részén előkerült egy szélesebb ÉK–DNy-i irányú árok, melynek két oldalán valószínűleg agyagkitermelő gödör csoportok voltak. A telepről a kerámiaanyag mellett, köeszközök, állatcsontok, őrlőkövek kerültek elő.

A következő időszak a *késő császárkorhoz* köthető, valószínűleg a 4. század vége, 5. század eleje, de a leletanyag további vizsgálata után lehet pontosítani az időszakot. A településen előkerültek méhkas alakú tárolóvermek, egyszerű gödrök és egy rostélyos edényégető kemence is. Főleg a terület ÉNy-i felében, a magasabban fekvő térszinthez köthetők ennek a korszaknak a jelenségei. A leletanyag többsége kerámia, jellemző a kézzel készített házi kerámia, és a szürke korongolt kerámia. Sok a vízszintesen kihajló peremű, hullámvonalalköteggel díszített hombártöredék is. A településen előkerült római import kerámia, *terra sigillata* és annak utánzata is, valamint mázas töredékek, és egy dörzstál darabja. Viszonylag sok vastárgy került elő, többek között egy szekerce.

Valószínűleg ehhez a korszakhoz köthető a területen előkerült két sír is (40., 74. objektum). Az egyik a lábszártól fölfelé bolygatott, a másik teljesen bolygatatlan, melléklet nélküli temetkezés. Tájéolásuk Ny–K-i, az egyik esetében sikerült megfigyelni a koporsó, valószínűleg rönkkoporsó nyomait, a másik esetben csak a csontok helyzetéből következtethettünk arra, hogy a halottat valamibe beletekerték.

A területen szórványosan 8–9. századi objektumokat is megfigyeltünk. Két kemence, több gödör és cölöplyukak kerültek feltárássra ebből az időszakból. A leletanyag elsősorban kerámia. Jellemzőek a hullámvonalalkötegek, hasonló díszítést néhány peremtöredék belső felében is megfigyeltünk, valamint egy parázsborító töredéke is előkerült. A népvándorlás kori telep is a terület ÉNy-i, magasabb részén figyelhető meg.

Néhány objektumból, főleg cölöplyukakból nem került elő leletanyag, ezek kora bizonytalan. Szórványosan késő középkori töredékeket is találtunk.

Laskó keleti magaspártja (KÖH 84827): 2013. október 28. és november 18. között megelőző feltárást végeztünk a gázszállító vezeték 19+622–19+763 km szelvény közötti szakaszán, a 0291/10 és 0291/11 hrsz.-ú területeken, a vezeték 3,5 m-es

fedtetési szélességében, 132 m hosszúságban. A humuszolt és a feltárt terület 441,226 m² nagyságú volt. Maga a lelőhely 245 m-re DK-re található a Laskó pataktól, a patak magaspártján, egy közepesen mély völgyben. A területen a talajrétegek a következők: humuszosodott, porózus szerkezetű fekete-sötétbarna színű felső talajréteg 80–100 cm mély, alatta az altalaj sárgás színű, erősen agyagos. A humuszolás eredményeként számos objektumfolt volt megfigyelhető, valamint viszonylag kiszámú órkori és egyéb jellegtelen kerámiatöredék került elő.

Összesen 47 objektum került feltárássra. Ebből 19 cölöphelyként, 21 gödörként, 1 pedig árokként volt azonosítható. Nagyon kevés objektumban volt meghatározó anyag. Egyetlen biztosan késő bronzkori, a pilinyi kultúra időszakára tehető gödör, 2 római kori, egy középkori objektum azonosítható, a többi jelenségből vagy jellegtelen anyag, vagy semmiféle lelet nem került elő.

Struktúra az objektumok alapján csak nehezen megállapítható, mindenképpen fontosnak mondható azonban 2 cölöplyuk sor. Ezek egyike a lelőhely ÉNy-i részén található, és 8, egy sorba rendeződött cölöphelyből áll, amik így egy megközelítőleg K–DK-i irányú vonalat alkotnak. A másik cölöplyuk sor ennél rövidebb volt, csak 3 objektumot tartalmazott, amik azonban egyértelműen egy, a fentebbihez hasonlóan K–DK-i irányú sort alkotnak a lelőhely DK-i részén. A két jelenség között közvetlen összefüggés nem volt megfigyelhető, ahogy más jelenséggel sem állnak egyértelmű kapcsolatban. Belőlük előkerült leletek híján pontos keltezésük sem ismert. Elhelyezkedésük alapján azonban mindenképpen valamilyen antropogén struktúra részei, azonban ennek jellege egyelőre nem meghatározható.

Munkatársak: Gulyás Bence régészhallgató, Tanyi Sándor technikus geodéta, Medveczki Zsolt, Bujdosó László.

FARKAS CSILLA – VÁGVÖLGYI BENCE

61. Egyházaskozár, Katolikus temető (KÖH 44006)

(Baranya megye) Kö

A kozári középkori templom romjait a 18. századtól kezdve több forrás is említi, 1783-ban romjai körül feküdt a katolikusok, evangélikusok és a görögkeletiek temetője. 2004-ben Gábor Olivér az r. k. temető területén középkori teleprészletet azonosított. Október 15-én a falu K-i szélén fekvő temető DK-i részén található, 10–15 sírsorból álló r. k. temetőben sok téglal-, illetve habarcsőtöredéket és egy-két embercsont-töredéket figyeltünk meg, a temető ÉK-i szélén fekvő személtlerakó körül további téglal- és mészködardarabokat találtunk. A katolikus temetőrésztől É-ra fekvő kisebb szántóföldön néhány középkori kerámiát gyűjtöttünk.

Munkatárs: Máté Gábor (PTE).

K. NÉMETH ANDRÁS

62. Emőd, Nagy-halom I. (KÖH 16986)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B

2013. szeptember 22. és október 5. között a BORBAS (Borsod Region Bronze Age Settlements) Projekt keretén belül roncsoltmentes régészeti kutatásokat végeztünk a lelőhelyen.

A két dűlőnév (Nagy-halom I. és Zsedény) alatt futó területet egy, összetett szerkezetű, ún. *cluster* típusú bronzkori